

Opis źródła.

Fragment spisu wyprawy ślubnej Anny z Rzewuskich Humieckiej z 1745 r. Córka pisarza polnego koronnego, późniejszego wojewody podlaskiego Michała Józefa i Franciszki Rzewuskich, Anna (zm. 1770), w 1745 r. poślubiła miecznika koronnego Józefa Humieckiego (zm. 1754), spisano wówczas drobiazgowy opis jej wiana. Spis ubiorów i przedmiotów Anny z Rzewuskich Humieckiej stanowi źródło pozwalające poznać bliżej kulturę materialną oraz codzienne życie polskiej magnaterii z połowy XVIII wieku.

Miejsce wydania:

M. Gębarowicz, *Materiały źródłowe do dziejów kultury i sztuki XVI–XVIII w.*, Wrocław 1973, s. 225–232.

Miejsce przechowywania źródła:

Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie

Tekst źródła.

„Regestr rzeczy JW. Jejmc. Paniej starościny gajewskiej na wyprawę danych w dyspozycyją JP. Sękowskiej, spisany die 5 iunii [dnia 5 czerwca] 1745 Anno [Roku] w Rozdole

Pawilon adamaszkowy, zielony, ze srebrnemi galonami, wielkie łóżko, do niego kołdra, płotki i głowa suto galonami szamerowane. Gotowalnia. Jadwiszka. Grzebieniarz adamaszkowy, z galonami srebrnemi. Do tegoż łóżka sód drewniany, składany, z szufladą okowaną i kłódką.

Materaców na łóżko adamaszkowych, karmazynowych, no [numero] 2.

Materaców z francuskiego karmazynowego sukna dwa no 2.

Na te wszystkie 4 materace pokrowce z sukna czerwonego prostego.

Do tegoż łóżka: piernatów adamaszkowych, karmazynowych, dwa no 2.

Poduszek takichże sześć no 6.

Wałów takichże wielkich dwa no 2.

Tegoż adamaszku poduszek maleńkich dwie no 2.

Walików małych dwa no 2.

Kołdra wielka tego adamaszku, na bawełnie, przesywana no 1.

Item kołdra biała, hatłasowa, w deseń pikowana, na bawełnie no 1.

Kitajki zielonej na firanki do okien łokci pięćdziesiąt ośm no 58.

Pawilon podróżny, adamaszkowy, karmazynowy, z galonem złotym. Do niego głowa i płótek jednostajny	no 1.
Zasłona podróżna, karmazynowa, perska, bogata, z zielonemi lisztwami. Kobierczyk do niej także bogaty	no 1.
Zasłon karmazynowych, tureckich, na cały pokój, cztery, bogatych	no 4.
Dywan pod łóżko, wielki, perski i zasłona bez pokój, perska	no 1.
Tłumoków juchtowych, czerwonych, dwa	no 2.

Regestr sukien

Roba spódnica i ogon biały ze srebrem, francuskiej materii.

Roba manto, spódnica i ogon kafowy ze srebrem, francuskiej materii.

Takiejże materii w reszcie, łokci...

Manto ze spódnicą błękitną ze srebrem, francuskiej materii.

Manto spódnica i ogon perski, biały ze złotem, materii.

Rubdeszan ze spodnicą, białą ze srebrem, w kwiaty.

Rubdeszan ze spodnicą, morelowy ze srebrem, w kwiaty.

Zustmant ze spodnicą, seledynowy ze srebrem, w gwiazdy.

Zustmant ze spodnicą, zielone ze srebrem, w kwiaty.

Sak kanelowy, siarczysty, z kampankami srebrnymi.

Sak biały ze srebrem i złotem, w kwiaty.

Sołtan takiejże materii, ze srebrem i ze złotem.

Sołtan różowy, perski, ze złotem.

Sołtan różowy, kanelowy, z galonem srebrnym.

Sak w pasy, różowy z białym.

Sak w pasy, zielony z białym.

Sak w pasy, zielony z różowym, bez rogówki.

Spodnica na rogówkę, różowa, haftowana srebrem, do niej.

Mantolecik srebrny, perski, z rękawami, felpą zieloną podszyty.

Spodnica czarna, aksamitna, z rękawami do niej

[...]

Kontusik perski, złoty, sobolami wszytek podszyty.

Kontusz seledynowej materii ze srebrem, w gwiazdy, piesakami białymi podszyty.

Kontusz różowy, grodetorowy, gronostajami centkowanymi podszyty.

Kontusz srebrny ze złotem, gronostajami centkowanemi podszyty.

[...]

Skrzynka gotowalniana, w której zwierciadło we srebro oprawne.

Skrzyneczki srebrnych z kluczykami dwie. Pudełek srebrnych 4. Pudełko małe na mydło.

Grzebień, szczotka i jadwiszka we srebro oprawne.

Lichtarzów srebrnych para, szczepce srebrne. Nóż, łyżka i widelec srebrne.

Miednica z nalewką srebrna, do tej szkatuły.

Skrzyneczka aspisowa.

Imbryk na kawę srebrny.

Imbryk na mleko srebrny.

Lichtarzów srebrnych, podróżnych, para [...]”.

Słowniczek pojęć:

Józef Humiecki w 1745 r. był jeszcze starostą gajewskim, dopiero w 1748 r. został mianowany miecznikiem koronnym.

Rozdół – miejscowość położona w powiecie żydaczowskim ziemi lwowskiej, od 1631 roku Rozdół należał do rodziny Rzewuskich.

Galony – tkana lub pleciona taśma używana do ozdabiania odzieży i wnętrza.

Szamerowanie – obszywanie, zdobienie odzieży lub sprzętów ozdobnymi taśmami lub innymi wyrobami.

Gotowalnia – toaleta kobieca, miejsce do ubierania się i zdobienia włosów.

Jadwiszka – poduszczyk do igieł i szpilek.

Grzebieniarz – futerał na grzebień lub wyroby toaletowe.

Item – także, również.

Kitajka – cienka, pospolita tkanina jedwabna.

Juchtowy – ze skóry cielęcej wyprawianej na różne kolory.

Roba – modna suknia kobieca z trenem, zgodna z francuską modą.

Ogon – tren.

Manto – płaszcz.

Kafowy – kolor ciemnobrunatny, brązowy, koloru kawy.

Rubdeszan, robdeszan – suknia domowa, szlafrok.

Zustmant – suknia kobieca szyta zgodnie z modą paryską.

Sak – luźna suknia kobieca.

Kanelowy – kamelowy, rodzaj lekkiej tkaniny.

Siarczasty – koloru siarki, żółty z czerwonym odcieniem.

Kampanki – koronki.

Sołtan – suknia kobieca podbita sukнем.

Rogówka – spódnica na fiszbinach, mająca obręczę podtrzymującą tkaninę.

Mantolet – lekka, krótka kobieca pelerynka, zwykle z kapturem.

Felpa – rodzaj wełnianej tkaniny.

Piesaki – rodzaj futra.

Grodetur – rodzaj tkaniny jedwabnej produkowanej początkowo we Francji.

Aspisowy – jaspisowy.

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Jakie przedmioty wyliczono w spisie wiana Anny z Rzewuskich Humieckiej?
2. Jakiego pochodzenia i typu przedmioty i stroje znalazły się w spisie wyprawy? W jaki sposób świadczą one o statusie społecznym Anny z Rzewuskich Humieckiej?
3. Czy taki zestaw tkanin i przedmiotów świadczy o jednoznacznym preferowaniu mody narodowej czy francuskiej?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Co symbolizuje kolor karmazynowy wymieniany w spisie?

Literatura pomocnicza:

Penkała A., *Panięskie ochędóstwo. Kwestie posagowe i wienne w małżeństwach szlachty województwa krakowskiego w czasach saskich*, Kraków 2016.

<https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/12091/Panie%20och%20stwo.pdf?sequence=6&isAllowed=y>

Niemira K., *Trzy nieznanne obrazy Marcella Bacciarellego z kolekcji ukraińskich*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 83, 2021, s. 67–86.

Bialic M., *Portrety Marcella Bacciarellego jako kronika strojów modnych Polaków w 2. połowie XVIII wieku*, „Kronika Zamkowa”, nr 7, 2020, s. 113–130.

Aftanazy R., *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, t. 7: *Województwo ruskie: Ziemia Halicka i Lwowska*, Wrocław 1995, s. 529–550.

Krasny P., *Pałac w Rozdole. Rezydencja „Niezwykłego wielkiego Pana”*, „Folia Historiae Artium. Seria Nowa”, t. 4, 1998, s. 15–33.

Turnau I., *Słownik ubiorów. Tkaniny, wyroby pozatkackie, skóry, broń i klejnoty oraz barwy znane w Polsce od średniowiecza do początku XIX w.*, Warszawa 1999.

https://www.wilanow-palac.pl/wyprawy_slubne_szlachcianek_w_dawnej_rzeczypospolitej.html

Najważniejsze cezury:

W 1745 r. zawarto Traktat Warszawski skierowany przeciwko Królestwu Prus. W latach 1744–1745 trwała II wojna śląska między Habsburgami a Hohenzollernami o ziemie śląskie.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Anna Markiewicz